

The Role of Indigenous Rituals in Event-based Tourism: A Case Study Analysis of the Pirshaliar Ceremony in Kurdistan

Barzin Zarghami¹

1. Assistant Professor, University of Science and Culture, University of Jihad. Email: barakooh.1348@gmail.com

ARTICLE INFO

Article type:
Research Paper

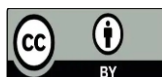
Article history:
Received 08 May 2025
Received in revised
form 09 June 2025
Accepted 25 August
2025
Available online 6
December 2025

Keywords:
Pirshaliar Ceremony
Kurdistan
Local Tourism
Indigenous Rituals

Abstract

Event-based tourism as an emerging branch of cultural tourism, holds significant potential for the sustainable development of local communities, the preservation of intangible heritage, and the reinforcement of cultural identity. Within this framework, indigenous rituals, such as the Pirshaliar Ceremony in the Uramanat region are prime examples of ceremonial events that play a pivotal role in attracting tourists, generating local income, representing national historical identity, and strengthening social ties. This article aims to analyze the dimensions of the Pirshaliar Ceremony's influence on the development of event-based tourism by examining its ritualistic elements, cultural-historical context, the role of community participation, and media representation. The research employed a mixed-methods (qualitative-quantitative) approach, utilizing documentary and library data, semi-structured interviews with officials and visitors, and visual content analysis. The quantitative section, used for evaluating patterns and estimating fit indices, was conducted using the AMOS software. The findings indicate that the Pirshaliar Ceremony, by leveraging its rich symbolic load, cohesive ritualistic structure, and deep connection to regional identity, has successfully established itself as a significant cultural attraction at the national and international levels, effectively imaging the citizens' spatial identity and the existing atmosphere. However, challenges such as the disruption of the traditional order of the ceremony and weaknesses in tourism infrastructure and event management have hindered the full utilization of its potential. Ultimately, the article emphasizes the necessity of adopting an integrated and participatory management approach to preserve the authenticity of the ritual and develop the necessary infrastructure for sustainable tourism in the region.

How to cite: Zarghami, B. (2025). The Role of Indigenous Rituals in Event-based Tourism: A Case Study Analysis of the Pirshaliar Ceremony in Kurdistan. *Geography and Regional Planning*, 15 (4), 85-102. <https://doi.org/10.22034/jgeoq.2025.550693.4343>

© Author(s) retain the copyright and full publishing rights
DOI: <https://doi.org/10.22034/jgeoq.2025.550693.4343>

Publisher: Qeshm Institute of Higher Education

Introduction

Event-based tourism, as a modern approach within cultural tourism, possesses significant potential for the sustainable development of local communities, the preservation of intangible heritage, and the reinforcement of cultural identity. Within this framework, indigenous rituals such as the Pirshaliar Ceremony in the Uramanat region of Kurdistan are prominent examples of ceremonial events that can play a central role in attracting tourists, generating local income, representing national historical identity, and strengthening social bonds. The Pirshaliar ritual, with a history spanning over a thousand years, is a unique blend of myth, mysticism, religion, and local culture. Its winter ceremony, in particular, which symbolically reenacts the marriage of the region's great mystic, Pirshaliar, with the daughter of the King of Bukhara, annually gathers thousands of pilgrims and tourists. The primary goal of this research is to analyze the dimensions of the Pirshaliar Ceremony's impact on the development of event-based tourism and to identify the key factors affecting tourist satisfaction and the sustainability of the ritual.

Methodology

The research employed a mixed-methods (qualitative-quantitative) approach using a sequential exploratory design. The qualitative phase involved the use of documentary data and semi-structured interviews with experts and ritual custodians to understand the cultural depth and social structures of the ceremony. The quantitative phase involved developing a custom-built questionnaire to measure latent variables (Brand, Infrastructure, Culture, Challenges, and Satisfaction), and the AMOS software was used to analyze the causal relationships between the main constructs.

Results and Discussion

Ritual and Symbolic Structure: The Pirshaliar Ceremony adheres to a regular structure (Day of Sacrifice, Day of Zikr and Daf playing, Day of Gathering and Hospitality) based on the oral-traditional calendar. This ritual is imbued with extensive symbolic meaning, analyzable across four main layers: Religious-Mystical (Zikr and miracles),

Mythological (the King's daughter's healing), Social (justice in dividing the sacrifice and solidarity), and Identity (representation of Hawrami culture, attire, and language). These layers of meaning provide the ritual's appeal to a wide spectrum of audiences, from religious pilgrims to cultural tourists. Despite social transformations, the ritual has maintained its historical continuity, although certain changes (such as the simplification of performances or increased media focus) have raised concerns about the ceremony's "commercialization" or "theatricalization."

The Role of Community Participation and Social Capital: One of the most outstanding features of Pirshaliar is its entirely grassroots and spontaneous execution, organized based on an unwritten "social contract" and with the division of roles among various tribal groups. This participatory structure is the most overt manifestation of the region's "Social Capital." Village women play a vital role in the hospitality sector (baking local bread and soup) and the transmission of indigenous knowledge. Furthermore, generational participation, with the symbolic presence of children in rituals like "Kalawe Rochini," ensures the cultural transmission of the ritual to future generations. This internal cohesion not only guarantees the ritual's sustainability but also acts as a powerful social attraction for tourists.

The Structural Equation Modeling (SEM) analysis indicated that the research model is statistically significant and defined the causal relationships between latent variables and tourist satisfaction (the dependent variable) as follows:

1. **Cultural Brand:** This construct was identified as the strongest positive factor influencing satisfaction. This result shows that mythological narratives, visual aesthetics (mountain Daf playing), and successful media representation have been fundamental in transforming this ritual into a recognized "Brand" in event-based tourism and contribute the most to generating satisfaction.
2. **Infrastructure:** This was the second strongest positive factor affecting satisfaction. This finding underscores the importance of developing

infrastructure facilities (transportation, accommodation, and sanitation) to host the large volume of tourists.

3. Challenges: This was identified as the strongest negative factor, significantly reducing tourist satisfaction. These challenges primarily include pressure on resources (water, sanitation), lack of knowledgeable guides, and concern over the ritual turning into mere performance.
4. Culture: This had a positive effect on satisfaction, but its impact was less significant compared to Brand and Infrastructure. This suggests that while cultural authenticity is valuable, its inadequate management in the face of mass tourism challenges can overshadow its positive effects.

Conclusion

The Pirshaliar Ceremony has successfully transitioned from a local rite to an international event-based tourism phenomenon. The central role of indigenous rituals in this success is the creation of strong cultural content and branding, which stems from deep cultural authenticity and high social capital. However, the greatest threat to the event's sustainability is the imbalance between the volume of tourism demand and

local hosting capacity, which manifests in the strong negative effect of the 'Challenges' variable.

The critical conclusion of this article emphasizes preserving "Cultural Authority over Tourism Authority." To ensure sustainable tourism, the following actions are essential:

1. Infrastructure Prioritization: Immediate strengthening of infrastructure and the reduction of operational challenges must be prioritized in management plans.
2. Preservation of Authenticity and Participation: Adopting an integrated and participatory management approach to prevent the "complete commercialization of the rites" and ensure that economic benefits directly reach the local community.
3. Cultural Awareness: Training knowledgeable local guides and raising tourist awareness about the deep philosophy of the ritual (beyond the performance) are crucial for maintaining its mystical and mythological layers.

The sustainability of "The Role of Indigenous Rituals in Event-based Tourism" depends on the intelligent and ethical management of the balance between the economic opportunities of branding and the responsibility of preserving the ritual's authenticity and social structure.

Ethical considerations

Following the principles of research ethics

The authors have observed the principles of ethics in conducting and publishing this scientific research, and this is confirmed by all of them.

Data Availability Statement

Data available on request from the authors.

Acknowledgements

First author: Preparation of samples, conducting experiments and collecting data, performing calculations, statistical analysis of data, analysis and

interpretation of information and results, preparing a draft of the article

Ethical Considerations

The authors affirm that they have adhered to ethical research practices, avoiding plagiarism, misconduct, data fabrication or falsification, and have provided their consent for this article's publication.

Funding

This research was conducted without any financial support from Payam Noor University.

Conflict of Interest

The authors declare no conflict of interest

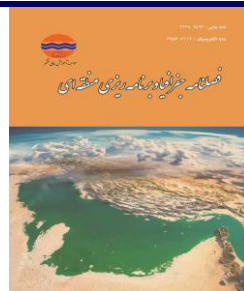

انجمن ژئوپلیتیک ایران

فصلنامه جغرافیا و برنامه ریزی منطقه‌ای

شاپا چاپی: ۶۴۶۲-۲۲۲۸ شاپا الکترونیکی: ۲۱۱۲-۲۷۸۳

Homepage: <https://www.jgeoqeshm.ir/>

نقش آیین‌های بومی در گردشگری رویداد-محور: تحلیل موردی مراسم پیرشالیار در کردستان

برزین ضرغامی^۲ ✉

۱. استادیار دانشگاه علم و فرهنگ، جهاد دانشگاهی. رایانامه: zarghami@usc.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	گردشگری رویداد-محور به‌عنوان شاخه‌ای نوین از گردشگری فرهنگی، ظرفیت‌های چشمگیری برای توسعه پایدار جوامع محلی، حفظ میراث ناملموس، و تقویت هویت فرهنگی دارد. در این چارچوب، آیین‌های بومی همچون مراسم پیرشالیار در منطقه اورامانات کردستان، نمونه‌ای برجسته از رویدادهای آیینی هستند که می‌توانند نقش محوری در جذب گردشگران، ایجاد درآمد محلی، بازنمایی هویت تاریخی ملی و تقویت پیوندهای اجتماعی ایفا کنند. این مقاله با هدف تحلیل ابعاد تأثیر مراسم پیرشالیار بر توسعه گردشگری رویداد-محور، به بررسی عناصر آیینی، زمینه‌های فرهنگی-تاریخی، نقش مشارکت مردمی و بازنمایی رسانه‌ای آن می‌پردازد. روش تحقیق آمیخته (کیفی-کمی) بوده و از داده‌های اسنادی و کتابخانه‌ای، مصاحبه‌های نیمه‌ساخت یافته با مسئولان و بازدیدکنندگان، و تحلیل محتوای منابع تصویری استفاده شده است. بخش کمی نیز برای ارزیابی الگوها و برآورد شاخص‌های برازندگی، با استفاده از نرم‌افزار آموس (AMOS) صورت گرفته است. یافته‌ها نشان می‌دهد که مراسم پیرشالیار با بهره‌گیری از بار نمادین غنی، ساختار آیینی منسجم، و پیوند عمیق با هویت منطقه‌ای، توانسته است به‌عنوان یک جاذبه فرهنگی قابل توجه در سطح ملی و بین‌المللی مطرح شود و هویت مکانی شهروندان و فضای موجود را تصویرسازی نماید. با این حال، چالش‌هایی نظیر اختلال در نظم سنتی مراسم و ضعف در زیرساخت‌های گردشگری و مدیریت رویداد، مانع بهره‌برداری کامل از ظرفیت‌های آن شده است. در نهایت، مقاله ضرورت اتخاذ یک رویکرد مدیریتی یکپارچه و مشارکتی برای حفظ اصالت آیین و توسعه زیرساخت‌های لازم برای گردشگری پایدار در این منطقه را برجسته می‌سازد.
کلیدواژه‌ها: مراسم پیرشالیار کردستان گردشگری محلی آیین‌های محلی	

استناد: ضرغامی، برزین. (۱۴۰۴). نقش آیین‌های بومی در گردشگری رویداد-محور: تحلیل موردی مراسم پیرشالیار در کردستان. *جغرافیا و برنامه‌ریزی منطقه‌ای*، ۱۵ (4)، ۸۵-۱۰۲. DOI: 10.22034/jgeoq.2025.550693.43435

© نویسندگان.

ناشر: موسسه آموزش عالی قشم

مقدمه

در عصر جهانی‌شدن و گسترش روزافزون صنعت گردشگری، رویکردهای نوینی برای بهره‌برداری از ظرفیت‌های فرهنگی جوامع محلی در حال شکل‌گیری است. یکی از مهم‌ترین این رویکردها، توسعه‌ی گردشگری فرهنگی با تأکید بر آیین‌ها و مناسک سنتی به‌عنوان میراث فرهنگی ناملموس است (حیدری چپانه، روستایی، فیضی زنگیر، ۱۴۰۰: ۲۱۶-۲۲۳). در این میان، گردشگری رویداد-محور، که بر پایه‌ی رویدادهای مذهبی، آیینی، هنری و فرهنگی شکل می‌گیرد، توانسته است به‌عنوان ابزار مؤثری برای جذب گردشگر، احیای سنت‌های محلی و ارتقای سرمایه اجتماعی و فرهنگی مناطق مختلف مطرح شود (Getz & Page, 2021). این نوع گردشگری به‌ویژه در مناطقی که از جاذبه‌های طبیعی یا تاریخی گسترده برخوردار نیستند، می‌تواند جایگزین مؤثری برای توسعه‌ی گردشگری پایدار و بومی‌محور باشد.

در ایران، که یکی از خاستگاه‌های تمدن‌های کهن و فرهنگ‌های متنوع است، آیین‌های بومی و سنتی از جایگاه ویژه‌ای در میان اقوام مختلف برخوردارند. آیین‌هایی همچون نوروز، قالیشویان مشهد اردها، مراسم نخل‌برداری در یزد، و مراسم پیرشالیار در کردستان، هر یک بخشی از این تنوع غنی فرهنگی را نمایندگی می‌کنند. این مراسم‌ها نه تنها ریشه در باورها و سنت‌های کهن دارند، بلکه با ایجاد فضای مشارکت جمعی، انتقال بین‌نسلی ارزش‌ها و نمادها را نیز تسهیل می‌کنند. در این میان، مراسم پیرشالیار، که هر ساله در روستای اورامان تخت استان کردستان برگزار می‌شود، نمونه‌ای برجسته از آیین‌های بومی است که ظرفیت‌های گردشگری گسترده‌ای را در دل خود نهفته دارد.

مراسم پیرشالیار، که قدمت آن به بیش از هزار سال پیش بازمی‌گردد، تلفیقی از اسطوره، عرفان، دین و فرهنگ محلی است. این مراسم به یاد پیرشالیار، یکی از بزرگان عرفان منطقه‌ی اورامان برگزار می‌شود و در دو مرحله زمستانه و تابستانه، هزاران نفر از مردم محلی، زائران و گردشگران را گرد هم می‌آورد. آیین‌هایی مانند قربانی کردن گاو، دف‌نوازی گروهی، ذکرخوانی، و گردهمایی جمعی در مقبره‌ی پیرشالیار، ساختار این رویداد را شکل می‌دهند. مراسم پیرشالیار، علاوه بر بار مذهبی و عرفانی، کارکردهای اجتماعی، فرهنگی و حتی اقتصادی دارد که آن را به یک رویداد چندوجهی در سطح منطقه‌ای و ملی تبدیل کرده است.

با این حال، علی‌رغم اهمیت فرهنگی و ظرفیت‌های گردشگری بالای این آیین، تاکنون پژوهش‌های اندکی به بررسی نظام‌مند و تحلیلی آن با رویکرد گردشگری رویداد-محور پرداخته‌اند. بسیاری از مطالعات موجود، یا به جنبه‌های انسان‌شناختی و اسطوره‌ای مراسم پرداخته‌اند یا آن را به‌صورت پراکنده در قالب سفرنامه‌ها و گزارش‌های میدانی توصیف کرده‌اند. این در حالی است که برای بهره‌برداری بهینه از چنین آیین‌هایی در راستای توسعه‌ی پایدار گردشگری، نیازمند پژوهش‌های تحلیلی هستیم که هم به ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی مراسم توجه کنند و هم ساختار مدیریتی، زیرساخت‌ها، مخاطبان و پیامدهای اقتصادی و اجتماعی آن را مورد بررسی قرار دهند.

بر همین اساس، این مقاله با تمرکز بر مراسم پیرشالیار، در پی پاسخ به این پرسش اصلی است که: آیین‌های بومی نظیر مراسم پیرشالیار چه نقشی در شکل‌گیری و تقویت گردشگری رویداد-محور در مناطق محلی ایفا می‌کنند؟ در پاسخ به این پرسش، تلاش می‌شود با بهره‌گیری از روش کیفی، مشاهده‌ی میدانی، مصاحبه با مشارکت‌کنندگان، و تحلیل محتوای اسناد و گزارش‌های مرتبط، ابعاد مختلف این رویداد آیینی از منظر گردشگری تحلیل شود. مفروض اصلی مقاله این است که آیین‌های بومی، به شرط حفظ اصالت، مشارکت‌محور بودن و مدیریت آگاهانه، می‌توانند به یکی از پایه‌های اصلی گردشگری فرهنگی در مناطق کمتر توسعه‌یافته تبدیل شوند.

انتخاب مراسم پیرشالیار به‌عنوان مطالعه‌ی موردی، از آن جهت اهمیت دارد که این آیین در سال‌های اخیر مورد توجه رسانه‌ها، مستندسازان و فعالان گردشگری قرار گرفته و به‌تدریج در حال تبدیل شدن به یک مقصد گردشگری رویداد-محور است. همچنین، واقع شدن این مراسم در منطقه‌ای با ساختار قومی-مذهبی خاص، فرصت تحلیل نحوه‌ی تلفیق دین، فرهنگ و گردشگری در جوامع بومی را فراهم می‌سازد. با توجه به اینکه توسعه‌ی گردشگری نباید منجر به تضعیف ساختارهای سنتی و هویت فرهنگی شود، این مقاله تلاش دارد با رویکردی انتقادی، هم فرصت‌ها و هم تهدیدهای گردشگری آیینی را بررسی و در نهایت پیشنهادهایی برای مدیریت بهتر این پدیده در چارچوب توسعه‌ی فرهنگی-اقتصادی بومی ارائه کند.

چارچوب نظری تحقیق

در ارتباط با آیین‌های محلی و گردشگری رویدادمحور، برخی از مفاهیم و نظریه‌های مرتبط را به شرح زیر می‌توان مدنظر قرار داد.

آیین‌های بومی^۱ مجموعه‌ای از رفتارها، نمادها، سنت‌ها و مناسک هستند که در یک بستر فرهنگی-تاریخی خاص، معنا می‌یابند و اغلب با هویت اجتماعی، دین، اسطوره، و ساختارهای بومی گره خورده‌اند. این آیین‌ها معمولاً از نسلی به نسل دیگر منتقل شده و نقش مهمی در حفظ انسجام اجتماعی ایفا می‌کنند (گی‌یرتر، ۱۹۷۳؛ صفوی، ۱۳۹۱).

گردشگری رویداد-محور^۲ به آن دسته از فعالیت‌های گردشگری اطلاق می‌شود که با هدف شرکت در یک رویداد خاص (مذهبی، فرهنگی، ورزشی، هنری،...) انجام می‌شود. این نوع گردشگری می‌تواند نقش مهمی در توسعه اقتصادی محلی، جذب گردشگر، و تقویت برند فرهنگی یک منطقه ایفا کند (Getz, 2008: 12-19 و رحیمی، ۱۳۹۵).

مطابق با تعریف یونسکو، میراث فرهنگی ناملموس^۳ شامل رسوم، بازنمایی‌ها، تجلیات، دانش‌ها و مهارت‌هایی است که جوامع به عنوان بخشی از میراث فرهنگی خود می‌شناسند. آیین‌ها، موسیقی، زبان شفاهی و مراسم‌های مذهبی، از مصادیق اصلی آن هستند (UNESCO, 2003).

الف. نظریه کارکردگرایی فرهنگی: بر اساس این دیدگاه، آیین‌های بومی نه تنها در خدمت بیان نمادین ارزش‌ها و باورهای جامعه‌اند، بلکه کارکردهایی همچون همبستگی اجتماعی، تثبیت نظم اجتماعی و انتقال فرهنگی دارند. بنابراین، مراسم‌هایی مانند پیرشالیار نقش ساختاری در تثبیت و بازتولید فرهنگ جامعه محلی دارند (ساعی و نیکنام، ۱۳۸۶: ۵-۷).

امیل دورکیم، جامعه‌شناس فرانسوی، در آثار خود، به‌ویژه در کتاب «اشکال ابتدایی حیات دینی»، آیین‌ها را به عنوان کنش‌های جمعی می‌بیند که کارکرد اصلی آن‌ها تقویت انسجام اجتماعی، بازتولید ارزش‌های جمعی و تثبیت نظم فرهنگی در جوامع است. او آیین‌ها را نه فقط مجموعه‌ای از اعمال مذهبی، بلکه به مثابه کنش‌های نمادینی می‌داند که از طریق آن‌ها، جامعه ارزش‌ها، باورها و ساختارهای خود را بازمی‌آفریند. دورکیم معتقد است که در جوامع سنتی، آیین‌ها مهم‌ترین ابزار برای خلق و بازتولید هویت جمعی هستند. این آیین‌ها، از طریق اجرای منظم، حافظه جمعی را تقویت می‌کنند، مردم را حول یک محور مشترک گرد می‌آورند و احساس تعلق به جامعه را تقویت می‌نمایند. به همین دلیل، او آیین را یکی از مؤلفه‌های اصلی «واقعیت اجتماعی» می‌داند که در تداوم زندگی اجتماعی، نقشی حیاتی دارد (دورکیم، ۱۴۰۲: ۵۰۲-۵۰۶ و ۷۰-۷۳).

کاربرد این نظریه در تحلیل آیین‌هایی چون مراسم پیرشالیار، کمک می‌کند تا چرایی چنین رویدادهایی که فراتر از کارکرد مذهبی، به عنوان بستری برای تقویت پیوندهای اجتماعی و خلق فرصت‌های فرهنگی و گردشگری عمل می‌کنند درک شود. مشارکت جمعی در آیین پیرشالیار، بازنمایی نمادین هویت کردی، و پیوند آن با حافظه تاریخی منطقه، همگی مطابق با چارچوب نظری دورکیم قابل تحلیل‌اند.

ب. نظریه سرمایه فرهنگی: سرمایه فرهنگی شامل ارزش‌ها، هنجارها، سنت‌ها و آیین‌هایی است که جامعه در اختیار دارد و می‌تواند آن را در زمینه‌های مختلف، از جمله اقتصادی (گردشگری)، تبدیل به مزیت کند. آیین‌های بومی به عنوان سرمایه فرهنگی می‌توانند نقش مهمی در تولید فرصت‌های جدید گردشگری ایفا کنند (Richards, 2018: 62-64).

ج. مدل «رویداد به مثابه تجربه»^۴: این مدل، رویداد را یک تجربه زیسته چندوجهی می‌داند که عناصر زمانی، مکانی، مشارکتی و نمادین در آن نقش دارند (Richards, Oskam, & De Reuver, 2019: 2736-2759). این مدل یکی از مفاهیم کلیدی و تأثیرگذار در مطالعات گردشگری رویداد است که توسط دکتر دونالد گتز^۵ توسعه یافته است و فراتر از نگاه سنتی به رویداد (به عنوان یک جاذبه یا یک مجموعه خدمات)، آن را به مثابه یک تجربه زیسته، عمیق و چندبعدی در نظر

1 - Local Rituals

2 - Event-Based Tourism

3- Intangible Cultural Heritage

4. Event as Experience

5- Donald Getz

می‌گیرد که به گردشگران اجازه می‌دهند از زندگی روزمره خود فاصله بگیرند و در تجربیاتی خاص و به‌یادماندنی غوطه‌ور شوند. این تجربه صرفاً شامل دیدن یا مصرف کردن نیست، بلکه شامل مشارکت فعال و درگیری عاطفی و شناختی با محیط رویداد است. ویژگی‌های این مدل به شرح زیر است:

- زمان‌مندی: رویدادها مقطعی هستند و در یک بازه زمانی محدود اتفاق می‌افتند (مانند یک جشنواره سالانه). این موقتی بودن، به تجربه حس ویژه و اضطراری می‌دهد که باعث می‌شود شرکت‌کنندگان آن را جدی‌تر بگیرند و ارزش آن بالاتر رود.

- مکان‌مندی: رویدادها در یک فضای خاص (اغلب موقتی یا دگرگون‌شده) برگزار می‌شوند. این محیط فیزیکی (صحنه، تزئینات، معماری) به عنصری از روایت رویداد تبدیل شده و تجربه را تشدید می‌کند.

- نمادین بودن و معنا: رویدادهای فرهنگی و سنتی (مانند آیین‌ها) دارای ریشه‌های عمیق در فرهنگ محلی یا تاریخ هستند و یک «بار معنایی» قوی را به تجربه منتقل می‌کنند.

همچنین ابعاد مدل گذر بر چند بُعد اصلی تأکید دارند که گردشگر در طول رویداد آن‌ها را درک می‌کند. این ابعاد در جدول زیر آورده شده است:

تعریف	بُعد تجربه
آنچه گردشگر می‌بیند، می‌شنود، می‌بوید، می‌چشد و لمس می‌کند (مانند موسیقی، طعم غذاهای محلی، بوهای خاص).	حسی
احساسات و هیجانات برانگیخته‌شده (مانند شور و هیجان، شادی، حس تقدس، آرامش).	عاطفی
یادگیری و درک جدیدی که فرد از فرهنگ، تاریخ یا مهارت‌های جدید به دست می‌آورد.	شناختی
تعامل با دیگران (چه میزبانان، چه سایر گردشگران) و تقویت حس تعلق به یک گروه یا جامعه.	اجتماعی

(Kim, H., & Lee, 2020 & Guan, 2020: 196-201)

رویدادهایی نظیر آیین پیرشالیار، واجد تمام ویژگی‌های یک تجربه‌ی رویدادمحور تکرارپذیری، مشارکت محلی، تنوع فرهنگی و بار معنایی عمیق است که می‌تواند بعنوان چارچوبی مناسب برای این پژوهش باشد.

پیشینه تحقیق

در ارتباط با گردشگری و مراسم پیرشالیار یا منطقه هورامان به‌عنوان پیشینه تحقیق ارائه شده‌اند. جدول شامل عنوان، نویسنده(گان)، سال، روش، و ارتباط با موضوع مقاله است:

ردیف	عنوان پژوهش	نویسنده(گان)	سال	روش	ارتباط با موضوع
۱	بررسی و تحلیل ظرفیت‌های گردشگری هورامان با تأکید بر خوانش منظر فرهنگی	ابراهیمی دهکردی	۱۳۹۳	پیمایشی،	بررسی منظر فرهنگی پیرشالیار و انگیزش گردشگران
۲	بازشناسی منظر فرهنگی-آیینی هورامان با تأکید بر مراسم زیارت پیرشالیار	حنیفی، ابراهیمی، بلادی ده بزرگ	۱۳۹۴	کمی و کیفی	تبیین تعامل انسان-طبیعت و منش سطحی مراسم
۳	مطالعه تأثیر گردشگری در اشتغال و درآمد ساکنان محلی اورامان	حبیبی و سلیمی	۱۳۹۴	کمی یا ترکیبی	بررسی اثرات اقتصادی که در مقاله شما اهمیت دارد
۴	مقاله کنفرانسی پیرشالیار و تأثیر آن بر گردشگری اورامان	توکلی، کیانی، هدایتی	۱۳۸۹	موردی	مطالعه تحلیلی در حوزه توسعه منطقه‌ای هورامان

۵	تحلیل ساختاری و محتوایی رقص پیرشالیار	شاهسوارانی و ارغوانی	۱۳۹۴	کیفی	تحلیل دقیق ساختار آیینی مراسم
۶	بررسی ویژگی الگوهای فرهنگی و مراسم مذهبی پیرشالیار در اورامان تخت	خشنود، طهماسبی	۱۳۹۷	کیفی	مطالعه مردم‌شناسانه بر نقش فرهنگی مراسم
۷	بررسی و تحلیل ظرفیت‌های گردشگری هورامان (گزارش اولیه)	ابراهیمی دهکردی	۱۳۹۳	پیمایشی	تحلیل ظرفیت فرهنگی-اقتصادی
۸	تحلیل اثرات گردشگری روستایی با تأکید بر فرهنگ قومی (روستای اورامان تخت)	دامن‌باغ، محمودپور، پیری، قادرمزی	۱۳۹۲	کیفی	بررسی گردشگری روستایی در همان بستر منطقه‌ای
۹	بررسی تأثیر موانع گرایش زنان روستایی به کارآفرینی گردشگری (اورامان)	محمدی و شریفی	۱۳۹۸	کیفی	نقش زنان در گردشگری و تحولات اجتماعی
۱۰	تحلیل ظرفیت‌ها و راهبردهای توسعه بوم‌گردشگری در هورامان (مورد هجیج)	بارانی، حمزه‌ای، علی‌بیگی	۱۳۹۳	کیفی	بررسی راهبردهای توسعه بوم‌گردشگری مشابه پیرشالیار

تحلیل پیشینه تحقیق نشان‌دهنده تمرکز بر موارد زیر است:

- فضای فرهنگی و منظر آیینی: پژوهش‌های ابراهیمی دهکردی (ردیف ۱ و ۲) تأکید بر ارزش منظر فرهنگی پیرشالیار دارند؛ موضوعی که برای درک اثرگذاری آیین بر گردشگری ضروری است.
- جنبه اقتصادی و اشتغال محلی: تحقیقات حبیبی و سلیمی (ردیف ۳) نشان می‌دهند که مراسم می‌تواند به عنوان محرک اقتصادی عمل کند؛ همان چیزی که مقاله شما در پی بررسی آن است.
- ابعاد کیفی آیینی: آثار شاهسوارانی، خشنود و طهماسبی (ردیف ۵ و ۶) با رویکرد کیفی، ساختار فرهنگی و مراسمی پیرشالیار را تحلیل کرده‌اند؛ بخش مهمی از چارچوب نظری و نشانه‌شناسی مقاله شما را تشکیل می‌دهد.
- نقش زنان و بوم‌گردی: موضوع مشارکت زنان محلی و راهبردهای توسعه بوم‌گردشگری (ردیف ۹ و ۱۰) مکمل بحث مشارکت اجتماعی و اقتصادی مقاله شما هستند.

تمرکز مقالات بر موارد فوق نشان می‌دهد که مقالات فوق با بر جنبه‌های تمرکز یافته‌اند که با موضوع و مساله این پژوهش متفاوت است. لذا این مقاله از این منظر دارای نوآوری پژوهشی است.

روش تحقیق

این تحقیق از نظر هدف کاربردی و از نظر ماهیت توصیفی-تحلیلی می‌باشد. با توجه به چارچوب نظری مطرح شده که بر مفاهیم آیین‌های بومی، سرمایه فرهنگی، و تجربه رویداد تمرکز دارد، مناسب‌ترین رویکرد استفاده از روش ترکیبی با طرح اکتشافی ترتیبی بود. این رویکرد این امکان را فراهم کرد تا ابتدا عمق فرهنگی آیین را درک کرده و سپس کیفیت تجربه گردشگر را از نظر جامعه میزان مورد سنجش قرار داد. از آنجا که مفاهیمی مانند کارکردگرایی فرهنگی و سرمایه فرهنگی نیاز به درک عمیق محلی و تفسیری دارند (بخش کیفی)، اما تجربه رویداد (حسی، عاطفی، شناختی) قابل اندازه‌گیری و تعمیم‌پذیر است (بخش کمی)، ترکیب این دو روش لازم است. جامعه آماری پژوهش نیز در بخش کیفی (مصاحبه و مشاهده)، شامل خبرگان محلی، متولیان آیین، متخصصان فرهنگی/گردشگری، و بزرگان جامعه میزبان بود که نمونه‌گیری تا رسیدن به اشباع نظری ادامه

یافت (معمولاً بین ۱۵ تا ۲۰ نفر). ابزارهای گردآوری داده‌ها نیز پرسشنامه محقق ساخته بود که بین جامعه آماری محلی و متخصصین و متولیان توزیع شد. داده‌های پرسشنامه پس از جمع‌آوری، با استفاده از نرم‌افزارهای آماری مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نرم‌افزار Amos برای آزمون فرضیات و روابط علی میان سازه‌های اصلی چارچوب نظری (شامل آیین به مثابه سرمایه فرهنگی، ابعاد تجربه رویداد و تأثیر آن‌ها بر نتایج گردشگری) به کار می‌رود.

یافته‌های تحقیق

۱. توصیف کلی مراسم پیرشالیار و ساختار آیینی آن

آیین پیرشالیار یکی از شاخص‌ترین نمونه‌های میراث فرهنگی ناملوس در منطقه اورامانات کردستان است که از نظر تاریخی، اسطوره‌ای، مذهبی و کارکردی، واجد ویژگی‌های منحصربه‌فردی در فرهنگ کردی است. این آیین هر ساله در دو نوبت زمستان و تابستان، در روستای اورامان تخت برگزار می‌شود و هزاران نفر از مردم محلی، زائران منطقه‌ای و گردشگران فرهنگی را به خود جذب می‌کند. مراسم زمستانه که معروف‌تر و باشکوه‌تر است، در نیمه بهمن‌ماه به مدت سه روز برگزار می‌شود و به‌طور خاص یادبود ازدواج عارف و بزرگ‌مرد منطقه، پیرشالیار، با دختر پادشاه بخارا را بازسازی می‌کند (محمدی، ۱۳۹۸: ۲۲).

۱-۱. پیشینه و ریشه‌های تاریخی آیین پیرشالیار

پیرشالیار، شخصیتی است که در متون اسطوره‌ای و عرفانی کردستان با چهره‌ای معنوی، شفابخش و حکیم شناخته می‌شود. برخی منابع، وی را از مروجان مذهب یارسان یا عرفای متأثر از تفکر اسلامی-زردشتی می‌دانند. به‌روایت منابع محلی، پیرشالیار توانست دختری کر و لال از پادشاه بخارا را شفا دهد و پس از آن، ازدواج او با این دختر شکل گرفت؛ ماجرای که در مراسم به‌صورت نمادین بازسازی می‌شود (طالبی، ۱۴۰۰: ۵۸). قدمت این مراسم، بنا بر اسناد محلی و نقل‌قول‌های مردم، به بیش از هزار سال پیش بازمی‌گردد و تاکنون با وجود تغییرات جزئی، ساختار اصلی خود را حفظ کرده است.

۱-۲. ساختار زمانی و مکانی آیین

مراسم پیرشالیار دارای ساختاری منظم و مبتنی بر تقویم شفاهی-سنتی منطقه است. مراسم زمستانه معمولاً از ۱۴ تا ۱۶ بهمن برگزار می‌شود. روز اول به عنوان «روز قربانی»، روز دوم «روز دف‌نوازی و ذکر» و روز سوم «روز گردهمایی و پذیرایی» شناخته می‌شود. مراسم در محل مقبره پیرشالیار در ارتفاعات روستا، در کنار مسجد تاریخی و در فضای باز برگزار می‌گردد. فضای فیزیکی مراسم، با سنگ‌فرش طبیعی، معماری پلکانی خانه‌ها و چشم‌انداز کوهستانی، خود به‌تنهایی یک جاذبه فرهنگی-زیبایی‌شناختی است (یاری، ۱۳۹۶: ۱۱۵).

۱-۳. اجزا و مراحل آیینی

ساختار آیین از چند بخش کلیدی تشکیل شده است که در ادامه شرح داده می‌شود:

الف) قربانی گاو:

در اولین روز مراسم، اهالی روستا گاوی را به عنوان قربانی نذر می‌کنند و با ذکر نام پیر، آن را در میدان عمومی روستا قربانی می‌نمایند. این عمل به‌منزله احیای نذر تاریخی مردم برای شفا یافتن دختر بخارا تعبیر می‌شود. قربانی به شکل گروهی و با مشارکت مردان جوان صورت می‌گیرد. گوشت حاصل به‌صورت نمادین و عادلانه میان خانواده‌های روستا تقسیم می‌شود. این بخش از مراسم، پیوند عمیقی با سنت‌های ایثار، بخشش و عدالت اجتماعی دارد (صفری، ۱۳۹۴: ۳۳).

ب) دف‌نوازی و ذکرخوانی:

روز دوم، مراسم دف‌نوازی گروهی در محوطه مقابل مزار پیرشالیار برگزار می‌شود. گروهی از درویشان محلی، با پوشش سنتی و دف در دست، در حلقه‌هایی گرد به اجرای ذکر می‌پردازند. این بخش، علاوه بر ابعاد موسیقایی، از نظر عرفانی نیز اهمیت دارد و تجلی سلوک معنوی و ارتباط با پیران طریقت در نظر گرفته می‌شود (آقابابایی، ۱۳۹۳: ۴۱). حضور گردشگران در این روز بسیار پررنگ است، زیرا لحظات دف‌نوازی، زیبایی بصری و صوتی خاصی دارد که اغلب به‌عنوان سوژه‌های تصویری منتشر می‌شوند.

پ) بازدید از مقبره و مشارکت در دعا:

در طول مراسم، بازدید از مقبره پیرشالیار همراه با نذر، دعا و بوسیدن سنگ مزار انجام می‌شود. بسیاری از زائران، آب غسل داده شده از قبر را به عنوان تبرک با خود می‌برند. اعتقاد به اثرات درمانی این آیین، باعث شده که حتی افرادی از مناطق دیگر کردستان ایران و عراق نیز در این مراسم شرکت کنند.

(ت) پذیرایی جمعی و همبستگی اجتماعی:

روز سوم، اهالی روستا اقدام به پخت غذاهای محلی از جمله «دوینه» (نوعی آش سنتی) می‌کنند و در فضای عمومی از همه مهمانان پذیرایی می‌نمایند. این مهمانی نمادین، تجلی روح مشارکت، مهمان‌نوازی و انسجام قومی در فرهنگ اورامی است. هر خانواده بخشی از مسئولیت را به عهده می‌گیرد و بدون توقع، غذا، نان یا خدمات ارائه می‌دهد (حسن‌پور، ۱۳۹۷: ۵۲).

۱-۴. کارکردهای نمادین و فرهنگی آیین

مراسم پیرشالیار، علاوه بر اجراهای آیینی، واجد بار معنایی و نمادین گسترده‌ای است. از منظر نشانه‌شناسی فرهنگی، این آیین چندین لایه معنا دارد:

- لایه دینی-عرفانی: ارتباط با عالم معنا، دعا، ذکر و کرامت
 - لایه اسطوره‌ای: داستان شفای دختر پادشاه، بازسازی اسطوره نجات و ازدواج نمادین
 - لایه اجتماعی: مشارکت داوطلبانه، عدالت در تقسیم، برابری و همبستگی
 - لایه هویتی: بازنمایی فرهنگ اورامی، لباس سنتی، موسیقی و زبان کردی
- این لایه‌ها، هر یک موجب جذابیت آیین برای طیف‌های مختلف مخاطب، از مردم محلی تا گردشگران فرهنگی می‌شوند. مراسم پیرشالیار، اگرچه ریشه در باورهای سنتی دارد، اما در عصر معاصر، تبدیل به بستری برای بازتعریف هویت فرهنگی منطقه و همچنین فرصتی برای «نمایش فرهنگی» در برابر چشم گردشگران شده است (عبدالهی، ۱۴۰۱: ۶۷).

۱-۵. تداوم تاریخی و انعطاف‌پذیری آیین

یکی از ویژگی‌های مهم این مراسم، تداوم تاریخی آن بدون وقفه‌های جدی است. حتی در شرایط اجتماعی خاص نظیر انقلاب، جنگ یا همه‌گیری، مردم سعی در حفظ آیین داشتند، گرچه گاه در سطحی محدودتر. با این حال، آیین دارای انعطاف‌پذیری نسبی در برابر تحولات اجتماعی نیز بوده است؛ به‌طور مثال، در سال‌های اخیر برخی اجراهای آیینی ساده‌سازی شده‌اند یا تحت تأثیر رسانه و گردشگر، رنگ و لعاب بیشتری به خود گرفته‌اند. این امر گاه موجب نگرانی سنت‌گرایان محلی شده است که نگران «تجاری شدن» یا «نمایشی شدن» آیین هستند (رستمی، ۱۳۹۹: ۸۹).

۲. مشارکت جامعه محلی در برگزاری مراسم

۲-۱. اجرای مردمی آیین و تقسیم نقش‌ها (قراردادی اجتماعی): یکی از ویژگی‌های برجسته مراسم پیرشالیار، برگزاری کاملاً مردمی و خودجوش آن است. تمامی تمهیدات مرتبط با پذیرایی، اسکان، مدیریت ترافیک و امنیت توسط اهالی روستا انجام می‌شود، بدون دخالت نهادهای رسمی فرهنگی؛ این تمهیدات تنها در هماهنگی اولیه با فرمانداری و بخشداری صورت می‌گیرد. گروه‌های طایفه‌ای مختلف روستاها برای تقسیم کار، مشارکت فعال دارند؛ تقسیم کار این گروه‌ها بر اساس قراردادهای نامکتوب اجتماعی صورت گرفته و هر طایفه مسئولیتی مشخص در طول سه روز مراسم برعهده دارد. این ساختار مشارکتی، نمادی از «قرارداد اجتماعی» سنتی است که کارکرد آن تقویت انسجام اجتماعی و افزایش مسئولیت‌پذیری فردی در پیشبرد اهداف جمعی محسوب می‌شود. مشارکت مردمی از آماده‌سازی مقدماتی تا اجرای مراسم، بارزترین نمود «سرمایه اجتماعی» در قالب تعاملات افقی و مشارکت هم‌گرا است.

۲-۲. نقش زنان در پخت‌وپز و مهمان‌نوازی: زنان روستا نقش مهمی در بخش پذیرایی مراسم دارند. پخت «کولیره‌مژگه» (نان محلی) و آش «ولووشین»، نه تنها عملی هم‌بسته‌کننده اجتماعی است، بلکه نماد تعهد مذهبی و فرهنگی زنان محسوب می‌شود. این نوع فعالیت، افزون بر «همبستگی اجتماعی»، به «توانمندسازی فرهنگی» زنان در چارچوب فعالیتی آیینی منجر می‌شود. آنان با مدیریت توزیع غذا، آشپزی جمعی و انتقال دانش آشپزی بومی، نقش مهمی در انتقال نسلی و بازتولید فرهنگ محلی دارند.

۳-۲. مشارکت مجدد سنین و نسل‌ها: یکی از محورهای مشارکت گسترده در مراسم پیرشالیار، حضور کودکان و نوجوانان است. کودکان نقشی نمادین و فعال در ابتدای مراسم برعهده دارند؛ مثلاً در آیین «کلاو روچینی» با توزیع گردو، یا در «کوته کوته» که کودکان خوراکی جمع می‌کنند. اهمیت حضور آنان ضمن اکتشاف هویت فرهنگی، در انتقال فرهنگی آیین به نسل‌های آینده است. این مشارکت نسلی، یکی از مهم‌ترین عناصر پایداری آیین است، چرا که استمرار فرهنگی بدون حضور فعال نسل‌های جوان ممکن نیست.

۴-۲. مشارکت مردان جوان و دروایش در دف‌نوازی و سماع: در سه روز مراسم، مردان جوان، به‌ویژه دروایش محلی، نقش کلیدی در دف‌نوازی و اجرای سماع دارند؛ شور و ریتم ذکرخوانی پیشروانه ضمن تقویت شور جمعی، به‌صورت مدام تا غروب ادامه دارد. این مشارکت نه‌تنها به معنویت مراسم کمک می‌کند، بلکه فضایی بصری-شنیداری فراهم می‌آورد که جذابیت اجتماعی و گردشگری آن را تقویت می‌کند.

۵-۲. مشارکت محلی در امنیت و مدیریت عملیاتی: اگرچه هماهنگی‌های نهایی با نهادهای محلی صورت گرفته، همچنان اجرای مدیریت ایمنی، ترافیک و سلامت بر عهده اهالی با همکاری شورای محلی و جمعیت‌های مردمی قرار دارد. حضور داوطلبانه مردم در پشتیبانی لجستیکی مراسم، ضمن افزایش حس امنیت و همبستگی، نشان‌دهنده بلوغ اجتماعی و انسجام منطقه‌ای است.

بطور کلی مشارکت محلی را در برگزاری مراسم می‌توان با معیار مشارکت و نوع وظیفه و عملکرد گروه‌های مختلف سنی و جنسی به شرح زیر دسته‌بندی کرد.

معیار مشارکت	توصیف نمونه
مردمی بودن کامل	از پذیرایی تا امنیت، توسط اهالی اجرا
نقش زنان	پخت جمعی، مهمان‌نوازی، انتقال فرهنگی
مشارکت نسلی	کودکان در توزیع آجیل و اجرای نمادین
مشارکت مردان و دروایش	دف‌نوازی و ذکر به‌صورت جمعی و هدایت‌شده
توانمندسازی نظام اجتماعی	شکل‌گیری نهادهای محلی مثل شورا و نشست طایفه‌ای

۳. پیامدها برگزاری مراسم آیینی

۱-۳. فرصت‌های اقتصادی و توسعه خدمات مرتبط: گردشگران غالباً برای اسکان یا اقامت به تولیدات محلی، خانه‌های بوم‌گردی یا هتل‌های دوگانه رجوع می‌کنند. پیش از ساخت هتل، مردم مهمان‌نواز اورامان مهمانان را در خانه‌ها پذیرفته و خانواده‌محوری در پذیرایی مشهود بوده است، اما با گسترش مراسم، نیاز به هتل احساس شد. این امر علاوه بر تأمین اقامت، منجر به اشتغال محلی و رونق در صنایع دستی و تولیدات فرهنگی شده است.

۲-۳. بازخورد گردشگران در شبکه‌های اجتماعی: بررسی فضای مجازی حاکی از آن است که گردشگران خارجی و ایرانی در شبکه‌های اجتماعی و پلتفرم‌های سفر، تصاویری از دف‌نوازی کوهستانی، مراسم خوانی ذکر و دف و لحظه‌های توزیع نان و ماست مقدس را منتشر می‌کنند. این اشتراک‌گذاری کمک به بازاریابی غیررسمی مراسم و جذب مخاطب جدید دارد، به‌ویژه برای گردشگران اروپایی که توره‌های فرهنگی خود را بر اساس این محتوا تنظیم می‌کنند. بطور کلی تجربه گردشگران را می‌توان به شرح زیر دسته‌بندی کرد:

- تنوع فرهنگی: حضور مذهبی‌ها، توریست‌های فرهنگی و گردشگران اروپایی، نشان‌دهنده طیفی گسترده از انگیزه‌ها برای شرکت در این مراسم است.
- تجربه معنوی-زیباشناختی: دف‌نوازی، ذکر جمعی و فضای کوهستانی، تجربه‌ای منحصر به فرد و عمیق به همراه دارد.

- تعامل مثبت با میزبان: اشتراک در مراسم، پذیرایی بومی و مشارکت فعال، احساس تعلق و رضایت گردشگری را افزایش می‌دهد.
- چالش‌ها: نگرانی از تجاری‌سازی، عدم وجود خدمات راهنمایی و فقدان زیرساخت مناسب اسکان.
- فرصت‌ها: رونق اقتصادی منطقه، توسعه اقامت و بوم‌گردی، و رونق صنایع دستی از پیامدهای مثبت سفر گردشگران به آیین است.
- بازاریابی اجتماعی: محتوای تولیدشده توسط گردشگران در رسانه‌های اجتماعی به شکل غیررسمی در معرفی مراسم نقش دارد.

۳-۳. نمادسازی هویتی: آیین پیرشالیار بیش از یک مراسم مذهبی یا عرفانی، جلوه‌ای از هویت جمعی منطقه‌ی هورامان است. همان گونه که فرماندار سروآباد اشاره کرده، این جشن «هویت فرهنگی مردم این منطقه را زنده نگه می‌دارد» و آن را به نسل‌های آینده منتقل می‌کند. این امر از منظر زیباشناختی و نمادین، مرز میان مراسم محلی و برند فرهنگی را محو می‌سازد؛ تجمع ده‌ها هزار نفر، پوشش‌های محلی، زبان کردی، دف‌نوازی و رقص سماع، همه بخشی از نمایی هستند که هویت هورامی را برای محتوایی جدید، تعریف می‌کند و در حافظه جمعی می‌نشانند.

۳-۴. تقویت سرمایه فرهنگی و سرمایه اجتماعی: درآویش مراسم، با اجرای دف‌نوازی و سماع معنوی، تجربه‌ای بصری-سمعی فراهم می‌آورند که گرچه جنبه هنری-عرفانی دارد، اما برای گردشگران جذابیت بالایی دارد. این عنصر، علاوه بر غنا بخشیدن به فرهنگ محلی، به شکل‌گیری سرمایه فرهنگی و هنری هورامان کمک می‌کند. همچنین، نهادهای مدنی-اجتماعی مانند «نشست‌های طایفه‌ای پیرشالیار» که بیش از ۹۰۰ سال دوام یافته، بخش مهمی از سرمایه اجتماعی محسوب می‌شوند و به مردم و گردشگران نشانه‌ای از یک هویت پیوسته می‌دهند.

۳-۵. بازنمایی فرهنگی و رسانه‌ای: رسانه‌های محلی و ملی، مراسم پیرشالیار را با محوریت هویت کردی و نشانه‌های فرهنگی برجسته پوشش می‌دهند. نشریات آنلاین گردشگری با اشاره به مراسم توزیع گردو، آتش و لوشین، دف‌نوازی و دف‌زنی در کوهستان، آن را «جشنی برای اتحاد و هویت فرهنگی» معرفی کرده‌اند. این بازنمایی رسانه‌ای، می‌تواند به یک داستان برند محور برای هورامان تبدیل شود؛ روایتی که گردشگران را دعوت به تجربه‌ای اصیل و متفاوت می‌کند.

۳-۶. مراسم به مثابه تجربه فرهنگی منحصر به فرد: تحول پیرشالیار از یک آیین محلی به یک تجربه فرهنگی برای گردشگران، به واسطه تعامل میان مراسم، فضای طبیعی، نمادها و جامعه محلی رخ می‌دهد. تنوع مخاطبان (از زرتشتیان ایرانی تا گردشگران اروپایی) نشان می‌دهد که این آیین به طور موفقیت‌آمیزی توانسته است ارزش‌های فرهنگی چندوجهی را در خود جای دهد و در نتیجه قابلیت ساخت یک برند فرهنگی را دارد.

۳-۷. ارتقای برند فرهنگی منطقه

الف: تقویت هویت جمعی: مراسم به تکرار و فراموش نشدن هویت فرهنگی کمک می‌کند. جوانان با مشاهده نمادها، ادبیات فولکلوریک، و موسیقی سنتی، تعلق و انگیزه قابل توجهی می‌گیرند. پوشش رسانه‌ای مطلوب و ثبت ملی، امکان تعریف بسته‌های گردشگری فرهنگی-طبیعی برای گروه‌های خاصی از علاقه‌مندان را فراهم می‌کند که کیفیت تصویر مقصد را ارتقا می‌بخشد. برگزاری مراسم در یک دوره زمانی مشخص (مثلاً اواسط بهمن) و همراه با کانسپت‌های مشخص، به «رویداد ماندگار» تبدیل می‌شود که دارای مخاطبان ثابت است. مجموع این موارد به ارتقا برند فرهنگی منطقه کمک کرده است.

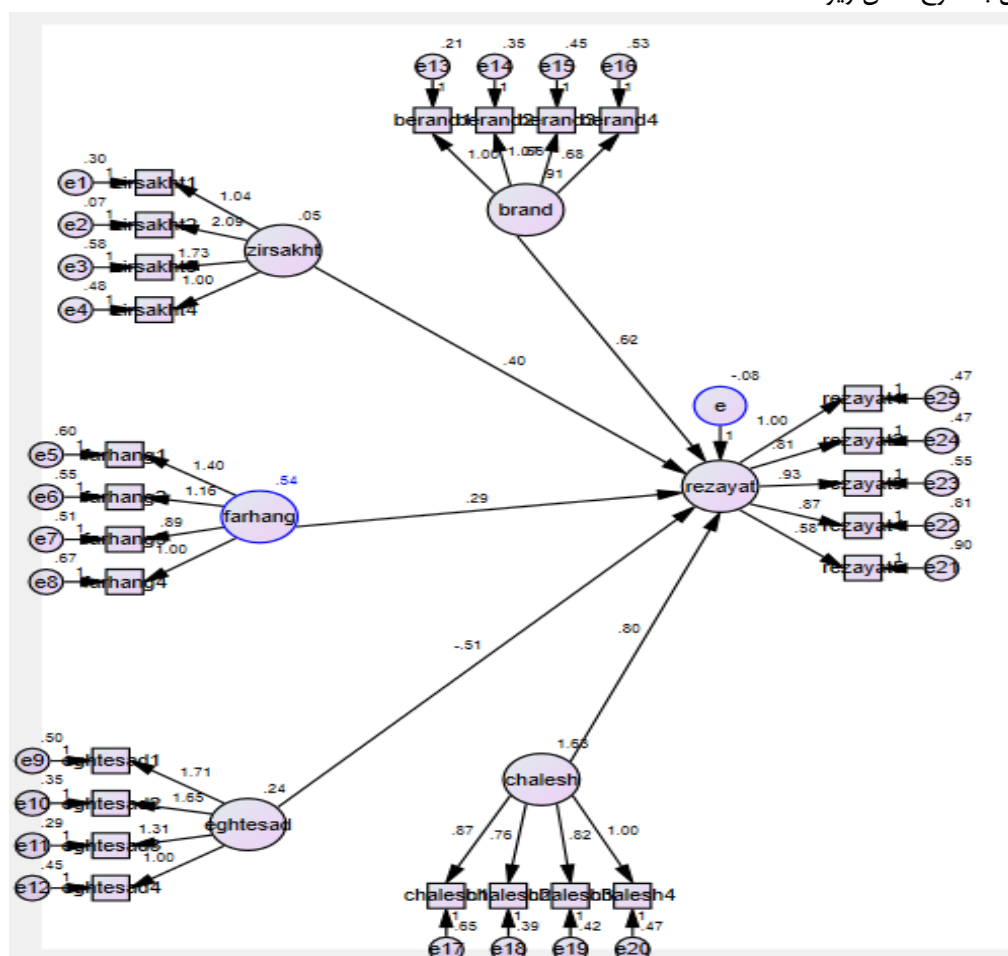
۴. پرسشنامه

با توجه به توضیحات بخش روش تحقیق، پرسشنامه محقق ساخته در نرم‌افزار آموس با متغیرها و شاخصهای مورد نظر به شرح زیر تنظیم و تکمیل و تحلیل گردید.

مکانات زیرساختی (حمل و نقل، بهداشتی، اقامتی) برای میزبانی گردشگران کافی است.	زیرساخت و پشتیبانی
هماهنگی بین دستگاه‌های دولتی و بخش خصوصی برای مدیریت مراسم انجام می‌شود.	
ظرفیت کنترل ترافیک و مدیریت انبوه جمعیت در روزهای مراسم وجود دارد.	
اطلاعات و راهنمای رسمی برای گردشگران تهیه و در دسترس است.	

حضور گردشگران باعث کاهش اصالت آیینی مراسم شده است.	حفاظت از اصالت فرهنگی
جامعه محلی پذیرش لازم برای فعالیت گردشگران را انجام داده است.	
قدامت آگاه‌سازی گردشگران درباره فلسفه و ارزش‌های آیین انجام شده است.	
مقرراتی برای جلوگیری از تبدیل مراسم به نمایش صرف فرهنگی تدوین شده است.	
بخش عمده درآمد گردشگری به صورت مستقیم به جامعه محلی می‌رسد.	اقتصادی و مشارکت محلی
بوم‌گردی، صنایع دستی و خدمات محلی فعال و درآمدزا شده‌اند.	
مدیریت درآمد مراسم توسط نهادهای محلی و با شفافیت انجام می‌شود.	برند فرهنگی و تبلیغ
مکانات لازم برای حضور گردشگران (اقامت، غذا، راهنمای محلی) ایجاد شده است.	
پیرشالیار به عنوان نماد فرهنگی هورامان در سطوح ملی و بین‌المللی شناخته شده است.	
فعالان محلی در ثبت رسمی یا رسانه‌ای برند فرهنگی مشارکت دارند.	
تولید محتوای بومی (فیلم، عکس، روایت) به معرفی مراسم کمک کرده است.	چالش‌ها و فرصت‌ها
بازخورد رسانه‌ها و گردشگران نسبت به مراسم مثبت بوده است.	
فزایش گردشگران باعث فشار بر منابع (آب، بهداشت، نظافت) شده است.	
فقدان راهنمای محلی آگاه به موضوع مراسم احساس می‌شود.	
نگرانی درباره تبدیل مراسم به نمایش صرف فرهنگی وجود دارد.	
استقبال گردشگر فرصتی برای آموزش و اشتغال محلی فراهم کرده است.	

خروجی مدل به شرح شکل زیر است

معناداری مدل

Notes for Model (Default model)**Computation of degrees of freedom (Default model)**

Number of distinct sample moments: 350
 Number of distinct parameters to be estimated: 80
 Degrees of freedom (350 - 80): 270

Result (Default model)

Minimum was achieved
 Chi-square = 815.654
 Degrees of freedom = 270
Probability level = .000

با توجه به سطح معناداری ۰/۰۰ مدل معنادار می باشد

Assessment of normality (Group number 1)

Variable	min	max	skew	c.r.	kurtosis	c.r.
rezayat5	1.000	5.000	-1.007	-4.110	.159	.324
rezayat4	1.000	5.000	-.142	-.579	-1.352	-2.760
rezayat3	1.000	5.000	-.387	-1.580	-1.151	-2.350
rezayat2	1.000	5.000	-.459	-1.873	-.768	-1.568
rezayat1	1.000	5.000	.029	.118	-1.357	-2.770
chalesh1	1.000	5.000	.108	.440	-1.373	-2.803
chalesh2	1.000	5.000	-.678	-2.769	-.496	-1.013
chalesh3	1.000	5.000	-.508	-2.074	-.803	-1.639
chalesh4	1.000	5.000	.153	.625	-1.427	-2.914
berand4	1.000	5.000	-1.162	-4.744	.568	1.159
berand3	1.000	5.000	-.888	-3.626	.332	.677
berand2	1.000	5.000	-.941	-3.841	-.091	-.187
berand1	1.000	5.000	-.832	-3.397	.039	.080
eghtesad1	1.000	5.000	-1.308	-5.340	.988	2.017
eghtesad2	1.000	5.000	-1.436	-5.864	1.714	3.498
eghtesad3	1.000	5.000	-.977	-3.989	1.117	2.280
eghtesad4	2.000	5.000	-.921	-3.761	-.074	-.152
farhang1	1.000	5.000	-.370	-1.509	-1.125	-2.296
farhang2	1.000	5.000	-.691	-2.819	-.299	-.610
farhang3	1.000	5.000	-.704	-2.875	-.140	-.286
farhang4	1.000	5.000	-.974	-3.975	.216	.441
zirsakht1	2.000	5.000	-.464	-1.893	.884	1.805
zirsakht2	2.000	4.000	-.384	-1.568	-1.068	-2.180
zirsakht3	1.000	5.000	-.911	-3.720	.930	1.898
zirsakht4	2.000	5.000	-1.016	-4.147	1.085	2.214
Multivariate					132.014	17.965

خروجی ارائه شده در نرم‌افزار نشان‌دهنده روابط بین متغیرهای پنهان (Latent Variables) و متغیرهای مشاهده‌پذیر (Observed Variables) است. متغیرهای پنهان (بیضی‌ها) به‌طور مستقیم قابل اندازه‌گیری نیستند و با استفاده از چند متغیر مشاهده‌پذیر سنجیده می‌شوند. در این مدل، متغیرهای پنهان عبارت‌اند از:

- زیرساخت با متغیرهای شاخص ۱ و شاخص ۴ سنجیده شده.
 - فرهنگ با متغیرهای فرهنگ ۱ و فرهنگ ۴ سنجیده شده.
 - برند با متغیرهای برند ۱ و برند ۴ سنجیده شده.
 - چالش با متغیرهای چالش ۱ و چالش ۴ سنجیده شده.
 - رضایت نیز با متغیر وابسته اصلی مدل، که با متغیرهای ۱ و ۴ سنجیده شده است.
- متغیرهای مشاهده‌پذیر (مربع‌ها): سؤالات یا گویه‌هایی که به‌طور مستقیم از طریق پرسشنامه اندازه‌گیری شده‌اند. مثلاً ساخت ۱، فرهنگ ۲، رضایت ۳ و
- فلش‌های یک‌طرفه (رگرسیون): نشان‌دهنده روابط علی بین متغیرها هستند.
- فلش از متغیر پنهان به مشاهده‌پذیر: نشان‌دهنده بارهای عاملی است. این مقادیر باید بالای (۰.۳) و ترجیحاً بالای (۰.۵) باشند تا متغیر مشاهده‌پذیر، نماینده مناسبی برای متغیر پنهان خود باشد. به‌عنوان مثال، بار عاملی چالش بر روش چالش ۴ برابر با ۱.۰۰ است که بسیار قوی است.
- فلش از متغیرهای مستقل به متغیر وابسته: نشان‌دهنده ضرایب مسیر است. این ضرایب قدرت و جهت رابطه بین دو متغیر را نشان می‌دهند.
- متغیرهای خطا (e): متغیرهای خطای هر متغیر مشاهده‌پذیر (مانند e1 تا e29 و خطای متغیر وابسته e (در کنار رضایت) نشان‌دهنده بخش توضیح داده نشده مدل هستند.
- تحلیل روابط و ضرایب نشان‌دهنده موارد زیر است:
- اثر مستقیم زیرساخت بر رضایت: ضریب مسیر ۰.۴۰ است. این مقدار مثبت نشان می‌دهد که افزایش کیفیت زیرساخت، باعث افزایش رضایت می‌شود. این رابطه به لحاظ آماری، معنی‌دار است.
 - اثر مستقیم فرهنگ بر رضایت: ضریب مسیر ۰.۲۹ است. این مقدار مثبت نشان می‌دهد که فرهنگ نیز اثر مثبتی بر رضایت دارد، اما تأثیر آن کمتر از زیرساخت است.
 - اثر مستقیم برند بر رضایت: ضریب مسیر ۰.۶۲ است. این بزرگترین ضریب مسیر مثبت در مدل است که نشان می‌دهد برند قوی‌ترین عامل مثبت تأثیرگذار بر رضایت است.
 - اثر مستقیم چالش بر رضایت: ضریب مسیر منفی ۰.۵۱ است. این مقدار منفی و قابل توجه نشان می‌دهد که افزایش چالش، منجر به کاهش رضایت می‌شود.
- تحلیل بارهای عاملی و ضرایب خطای استاندارد
- بارهای عاملی: تمامی بارهای عاملی (اعداد روی فلش‌های یک‌طرفه از بیضی به مربع) در این مدل، مقادیر معنادار و مناسبی (مثبت و بزرگ) دارند که نشان می‌دهد متغیرهای مشاهده‌پذیر به‌خوبی متغیرهای پنهان خود را اندازه‌گیری می‌کنند.
 - ضرایب همبستگی: این مقادیر بین متغیرهای پنهان، با فلش‌های دوطرفه نشان داده شده‌اند. به‌عنوان مثال، همبستگی بین فرهنگ و زیرساخت برابر با ۰.۵۴ است که یک همبستگی مثبت و قوی محسوب می‌شود.
- با توجه به تحلیل ضرایب مسیر، می‌توان نتیجه گرفت که برند و زیرساخت قوی‌ترین عوامل مثبت تأثیرگذار بر رضایت هستند. فرهنگ نیز اثر مثبتی بر رضایت دارد، اما تأثیرش نسبت به برند و زیرساخت کمتر است. چالش تنها عامل با تأثیر منفی و قابل توجه بر رضایت است. لذا تمرکز بر برندسازی و بهبود زیرساخت‌ها، بیشترین تأثیر را در افزایش رضایت خواهد داشت، در حالی که کاهش چالش‌ها نیز یک اولویت مهم برای جلوگیری از کاهش آن است.

نتیجه‌گیری

بررسی یافته‌های کتابخانه‌ای و میدانی از آیین پیرشالیار نشان می‌دهد که چگونه یک آیین بومی می‌تواند به یک رویداد رویداد-محور موفق در حوزه گردشگری تبدیل شود. یافته‌ها، رابطه‌ای پیچیده و حیاتی میان اصالت فرهنگی، مشارکت مردمی و

نیازهای گردشگری را به تصویر می‌کشند. یافته‌های کیفی (بخش ۱) نقش تعیین‌کننده آیین پیرشالیار را در جذب گردشگر برجسته می‌کند:

- اصالت و هویت: این آیین به عنوان یک میراث فرهنگی ناملوس با قدمت بیش از هزار سال، دارای لایه‌های معنایی عمیقی است (عرفانی، اسطوره‌ای، اجتماعی). این اصالت، آیین را از یک رویداد عمومی متمایز و آن را به تجربه‌ای منحصر به فرد برای گردشگران تبدیل می‌کند.
- سرمایه اجتماعی و مشارکت: اجرای کاملاً مردمی و خودجوش آیین (بخش ۲)، که بر اساس «قرارداد اجتماعی» و مشارکت نسلی و جنسیتی (زنان در پخت‌وپز، کودکان در آیین‌ها) سازمان‌دهی شده، بالاترین سطح همبستگی محلی را به نمایش می‌گذارد. این سطح از مشارکت، نه تنها پایداری آیین را تضمین می‌کند، بلکه یک جاذبه اجتماعی قدرتمند برای گردشگران محسوب می‌شود که به دنبال تجربه اصیل زندگی بومی هستند.
- قدرت برندسازی: تحلیل کمی نشان داد که عامل برند فرهنگی با ضریب مسیر ۰.۶۲ قوی‌ترین عامل مثبت تأثیرگذار بر رضایت گردشگر است. این بدان معناست که روایت‌های اسطوره‌ای، زیبایی‌شناسی بصری (دفع‌ناواری و سماع) و بازنمایی رسانه‌ای موفقیت‌آمیز، اساس تبدیل این آیین به یک «برند» شناخته‌شده در گردشگری رویداد-محور بوده‌اند.
- مدل کمی و یافته‌های توصیفی (بخش ۵) به وضوح نشان می‌دهند که تبدیل یک آیین بومی به رویدادی در مقیاس انبوه، چالش‌های جدی را به همراه دارد:
- تناقض اصالت و تجارت: افزایش گردشگر منجر به نگرانی جامعه محلی از «تجاری‌شدن» و «نمایشی شدن» آیین می‌شود (فرهنگ در برابر چالش). آیین در خطر تبدیل شدن از مناسک معنوی به اجرای نمایشی صرف است.
- بحران زیرساخت: در حالی که زیرساخت با ضریب ۰.۴۰ اثر مثبت بر رضایت دارد، ناکافی بودن آن (کمبود اسکان، مدیریت ترافیک، بهداشت) در قالب متغیر چالش‌ها، با ضریب منفی ۰.۵۱، به شدت رضایت را کاهش می‌دهد. این امر نشان می‌دهد که عدم تعادل میان حجم تقاضای گردشگری و ظرفیت میزبانی محلی، بزرگترین تهدید برای این رویداد است.
- بطور کلی آیین پیرشالیار یک نمونه برجسته از قابلیت‌های توسعه گردشگری رویداد-محور بر پایه میراث ناملوس است. نقش اصلی آیین در این معادله، تولید محتوای فرهنگی و برندسازی قوی است. این پژوهش بر حفظ «اقتدار فرهنگی» در برابر اقتدار گردشگری» تأکید دارد:
- موفقیت وابسته به تعادل: ارتقاء رضایت گردشگر تنها با تکیه بر جنبه‌های فرهنگی کافی نیست. برای پایداری رویداد، باید فوراً زیرساخت‌ها تقویت شوند و چالش‌های عملیاتی کاهش یابند.
- سیاست حفاظت از اصالت: نهادهای مرتبط باید با همکاری جامعه محلی، مقرراتی را وضع کنند تا نشت اقتصادی به حداقل برسد و منافع مستقیم به مردم محلی برسد، ضمن اینکه از تجاری‌شدن کامل مناسک جلوگیری شود.
- آموزش و آگاه‌سازی: برای حل چالش‌های فرهنگی، آگاه‌سازی گردشگران در مورد فلسفه عمیق آیین (فراتر از دفع‌ناواری و رقص)، از طریق راهنمایان محلی آموزش‌دیده، ضروری است تا از تبدیل مراسم به یک نمایش سطحی جلوگیری شود.
- در نهایت، پایداری «نقش آیین‌های بومی در گردشگری رویداد-محور» در گرو مدیریت هوشمندانه و اخلاقی میان فرصت‌های اقتصادی برندسازی و مسئولیت حفظ اصالت و ساختار اجتماعی آیین است.

منابع

آقابابایی، سارا. (۱۳۹۳). آیین‌های عرفانی کردستان. تهران: انتشارات پژوهشگاه فرهنگ. دورکیم، امیل. (۱۴۰۲). صور بنیانی حیات دینی. ترجمه باقر پرهام. تهران: انتشارات نیلوفر.

- حسن‌پور، مریم. (۱۳۹۷). نقش آیین‌های سنتی در انسجام اجتماعی اورامانات، فصلنامه مطالعات فرهنگی بومی، (۶)، ۲. صص: ۴۵-۶۰.
- حیدری چپانه، رحیم؛ روستایی، شهریور؛ فیضی زنگیر، سلمان. (۱۴۰۰). بررسی تأثیر جاذبه‌های ناملموس بر توسعه گردشگری شهرهای اسلامی (نمونه مورد کلانشهر تبریز). فصلنامه جغرافیا و توسعه فضای شهری، ۱۱(۳). صص: ۲۱۳-۲۲۸.
- رستمی، فاطمه. (۱۳۹۹). آینده‌پژوهی گردشگری آیینی در ایران. تهران: پژوهشگاه فرهنگ و هنر.
- ساعی، احمد، و نیکنام، امیرحسین (۱۳۸۶). بررسی جامعه‌شناختی کارکردهای دین در ایران از دیدگاه امیل دورکیم. فصلنامه علمی-پژوهشی جامعه‌شناسی ایران، ۸ (۴)، صص: ۳-۲۶.
- صفری، ناصر. (۱۳۹۴). قربانی در آیین‌های محلی غرب ایران. پژوهش‌های مردم‌نگاری. (۳). ۱. صص: ۲۵-۴۰.
- طالبی، امیر. (۱۴۰۰). اسطوره و آیین در کردستان. سنج: نشر سرو.
- عبداللهی، سمیرا. (۱۴۰۱). نمایش آیین در بستر گردشگری فرهنگی، مجله مردم‌شناسی ایران، (۱۰) ۴. صص: ۶۰-۷۴.
- محمدی، شادمان. و احمدی، لیلا. (۱۳۹۸). تحلیل آیین پیرشالیار در چارچوب میراث فرهنگی ناملموس، نشریه فرهنگ بومی. (۴) ۲. صص: ۲۰-۳۵.
- یاری، نسرين. (۱۳۹۶). معماری آیینی در کردستان. تهران: مرکز معماری فرهنگ‌محور.

منابع اینترنتی و رسانه‌ای

- خبرگزاری ایسنا در لینک: <https://www.isna.ir/photo/1400111411038>
- خبرگزاری مهر در لینک: <https://www.mehrnews.com/news/6009187>
- خبرگزاری ایرنا در لینک: <https://www.irna.ir/photo/85735114>
- وبسایت اقامت ۲۴ در لینک: <https://www.eghamat24.com/blog/4468>
- وبسایت سایت ملیون ایران در لینک: <https://melliun.org/iran/274490>
- وبسایت رادیو زمانه در لینک: <https://www.homsa.net/blog/pir-shalyar>
- وبسایت کجارو در لینک: <https://www.kojaro.com/attraction/22607>
- وبسایت نارون اکوتور در لینک: <https://narvanecotour.com/article/pir-shalyar/>
- وبسایت اصفهان تورز در لینک: <https://esfahantours.ir/pir-shalyar-ceremony/>
- وبسایت اسنپ تریپ در لینک: <https://www.snaptrip.com/blog/>
- وبسایت اسلوپروف در لینک: <https://sloperooof.ir/pir-shalyar-ceremony-in-kurdistan/>
- خبرگزاری تسنیم در لینک: <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1400/11/14/2635391>

References

- Getz, Donald, & Page, Stephen J. (2021). Event Tourism: Concepts, Realities, and Issues. (4th ed.). Routledge.
- Guan, J., & Li, C. (2020). Event experience, involvement, and loyalty in recurring cultural events: A perspective of the Event as Experience Model. Journal of Hospitality and Tourism Management, 43, 194-203.

- Kim, H., & Lee, S. K. (2020). Event experience and place attachment in festival tourism: An integrated perspective. *Journal of Destination Marketing & Management*, 16, 100431.
- Richards, Greg. (2018). Cultural capital and the creative economy: Changing the role of culture in the tourism industry? In *Cultural Tourism and Sustainable Local Development* (pp. 59-71). London: Routledge.
- Richards, G., Oskam, J., & De Reuver, M. (2019). Conceptualisation and operationalisation of event and festival experiences: Creation of an Event Experience Scale. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 31(7), 2736-2759.
- UNESCO. (2003). *Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage*. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.